

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ, 03035, тел. (044)251-62-62, факс (044)520-03-25

E-mail: slg@amcu.gov.ua

Web: [http:// www.amc.gov.ua](http://www.amc.gov.ua)

Код ЄДРПОУ 00032767

16.06.17 № 128-29/01-6580

На № _____

від _____

Кабінет Міністрів України

Щодо розвитку конкуренції
на ринках нафтопродуктів

На виконання доручень Кабінету Міністрів України від 12.08.2008 № 39962/1/1-08, від 10.07.2008 № 8700/4/1-08, від 31.08.2005 № 51376/12/1-05, від 19.02.2009 № 8641/0/1-09, від 24.02.2006 № 8051/0/1-06 (пункту 12 протоколу наради у Прем'єр-міністра України від 22.02.2006), від 19.02.2008 № 8700/1/1-08, від 03.03.2008 № 12978/0/1-08, від 30.03.2010 № 16322/0/1-10 (пункту 17 протоколу наради у Віце-Прем'єр-міністра України від 29.03.2010) та від 29.04.2010 № 706-ДСК стосовно ринку нафтопродуктів України та дотримання його учасниками вимог законодавства про захист економічної конкуренції, повідомляємо наступне.

Ринки нафти та нафтопродуктів (в тому числі скрапленого вуглеводневого газу) мають значний вплив на всі галузі національної економіки і цінову ситуацію на інших ринках товарів та послуг, та як наслідок, впливають на рівень життя населення, соціально-економічний розвиток та енергетичну безпеку держави.

Українські ринки світлих нафтопродуктів та скрапленого вуглеводневого газу в якості моторного пального (далі – СВГ) є імпортозалежними, характеризуються присутністю на них значної кількості гравців та відсутністю державного регулювання цін на пальне.

Роздрібні ціни реалізації пального через мережу стаціонарних АЗС характеризуються високою волатильністю, що, в свою чергу, вимагає від Антимонопольного комітету України швидкої оцінки дій операторів ринку на предмет їх відповідності вимогам законодавства про захист економічної конкуренції.

Органи Комітету здійснюють постійний моніторинг ринків роздрібною торгівлі світлими нафтопродуктами, у тому числі СВГ, з метою виявлення та припинення в діях учасників цих ринків порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді зловживань монопольним (домінуючим) становищем або антиконкурентних узгоджених дій з іншими учасниками.

Так, зокрема, рішенням Комітету від 28 жовтня 2016 року № 480-р дії ТОВ «Золотий екватор», ТОВ «ВОГ Рітейл», ПП «Окко нафтопродукт», ТОВ «Альянс Холдинг», ПП «АМІК Україна» (до 08.05.2015 – ПП «ЛУКОЙЛ-

121235

Україна)), ТОВ «СОКАР ПЕТРОЛЕУМ» і ТОВ «Параллель-М ЛТД», які полягали у:

встановленні і підтриманні на інформаційних табло стаціонарних АЗС подібних між собою роздрібних цін на бензин марки А-95 та дизельне паливо та

встановленні умов реалізації бензину марки А-95 та дизельного палива, за яких доступ споживача до інформації про розмір остаточних роздрібних цін є обмеженим, внаслідок застосування складних та непрозорих програм лояльності, умов проведення акцій та надання знижок,

були визнані порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій на ринках роздрібної торгівлі світлими нафтопродуктами, які призвели до обмеження цінової конкуренції.

За вчинення вказаного порушення на відповідачів було накладено штраф у сукупному розмірі понад 204 млн грн.

Одночасно Комітетом було виявлено ряд проблемних питань, які стримують розвиток конкуренції на ринках роздрібної торгівлі світлими нафтопродуктами та СВГ, призводять до її спотворення та створюють підґрунтя для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції на цих ринках.

Основні із вказаних питань та пропозиції щодо можливих шляхів їх вирішення, були надіслані до Кабінету Міністрів України та Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики (копія листа Комітету від 28.10.2016 № 128-08.4/01-11469 міститься у Додатку 1).

На сьогоднішній день окремі з пропозицій Комітету виконані або знаходяться в стадії виконання, зокрема:

- Законом України від 20.12.2016 № 1791-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» перенесено розмір акцизного податку на роздрібну реалізацію нафтопродуктами в ставку базового акцизу з імпорту та виробництва пального;
- посилено контроль за законністю встановлення газових модулів (зокрема, в м. Києві).

Реалізація зазначених заходів, на думку Комітету, сприятиме усуненню підґрунтя для недобросовісної конкуренції між учасниками ринку, та як наслідок, покращенню конкурентного середовища на ринках роздрібної торгівлі нафтопродуктами.

Разом з тим, станом на сьогодні залишаються неврегульованими ряд проблемних питань, які негативно впливають на стан конкуренції на ринках роздрібної торгівлі світлими нафтопродуктами, в тому числі СВГ, створюють передумови для дестабілізації цінової ситуації на цих ринках, та не можуть бути вирішені шляхом застосування законодавства про захист економічної конкуренції. Детальний опис зазначених проблемних питань наведений у Додатку 2.

Відповідно до Положення про Міністерство економічного розвитку та торгівлі України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459, Мінекономрозвитку є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує, зокрема, формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, державну

промислову політику, державну інвестиційну політику, державну зовнішньоекономічну політику. Відповідно до покладених на нього завдань Мінекономрозвитку, зокрема:

- проводить аналіз стану та тенденцій економічного і соціального розвитку України, секторів та галузей економіки, розробляє пропозиції щодо основних напрямів розвитку та реформування економіки, ураховуючи принципи сталого розвитку;
- здійснює державне прогнозування економічного і соціального розвитку України та підготовку відповідних планів і програм;
- проводить аналіз стану конкурентоспроможності національної економіки, визначає напрями діяльності і розробляє заходи щодо підвищення її рівня;
- проводить в установленому порядку розслідування з метою встановлення фактів дискримінаційних та/або недружніх дій з боку інших держав, митних союзів чи економічних угруповань щодо законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Згідно з Положенням про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 № 208, Міненерговугілля є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема, в нафтогазовому та нафтогазопереробному комплексах. Відповідно до покладених на нього завдань Міненерговугілля, зокрема, визначає пріоритети розвитку паливно-енергетичного комплексу.

Відповідно до Положення про Державну фіскальну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2017 № 236, Державна фіскальна служба України є центральним органом виконавчої влади, який, зокрема, реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», з метою розвитку конкуренції та запобіганню порушенням законодавства про захист економічної конкуренції на ринках нафтопродуктів, у тому числі СВГ, просимо Кабінет Міністрів України доручити:

***Міністерству енергетики та вугільної промисловості України,
Міністерству економічного розвитку та торгівлі України,
Державній фіскальній службі України***

Розробити та затвердити план заходів з метою створення умов для зниження залежності від імпортних надходжень нафтопродуктів на користь розширення і використання потужностей власного виробництва і диверсифікації імпорту нафтопродуктів.

Додатки: на 33 арк. в 1 прим.

Голова Комітету

ІО. ТЕРЕНТЬСВ

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ-35, 03680, тел. (44) 251-62-62, факс (44) 520-03-25
E-mail: alg@amcu.gov.ua Web: <http://www.amcu.gov.ua> Код ЄДРПОУ 00032767

№ 10.8016 № 128-08.4/04-14469 На № _____ від _____

Кабінет Міністрів України

Копія:

Комітет Верховної Ради України
з питань податкової та митної
політики

Щодо стану ринків
нафти та нафтопродуктів

Ринки нафти та нафтопродуктів (в тому числі скрапленого газу) мають значний вплив на всі галузі національної економіки і цінову ситуацію на інших ринках товарів та послуг, та як наслідок, впливають на рівень життя населення, соціально-економічний розвиток та енергетичну безпеку держави.

Сучасна ситуація на зазначених ринках в Україні характеризується значною ціновою нестабільністю, високим рівнем залежності від імпортних поставок, втратою ринкових позицій вітчизняних виробників пального, активізацією проявів недобросовісної конкуренції.

Опис ринків нафти, бензинів моторних, дизельного пального та скрапленого газу наведено в Додатку 1 до листа.

В умовах імпортозалежності українських ринків нафти та нафтопродуктів, об'єктивними факторами, які впливають на формування оптових та роздрібних цін на пальне є передусім:

- цінові коливання на сиру нафту та нафтопродукти;
- податкове та митне навантаження, що діє в Україні (акциз, податок на роздрібну реалізацію, ПДВ);
- коливання курсу валют.

110803

Разом з тим, не виключено вплив суб'єктивних чинників, які призводять до необґрунтованого зростання оптових та роздрібних цін на пальне.

З метою забезпечення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, Комітет постійно здійснює моніторинг цінової ситуації

на ринках роздрібної торгівлі світлими нафтопродуктами за допомогою своїх територіальних відділень. У разі виявлення в діях (в тому числі при встановленні цін) операторів ринків порушень законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема, якщо ціни на світлі нафтопродукти, встановлені їх власниками, економічно необґрунтовані та завищені, в тому числі внаслідок зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку або через антиконкурентні узгоджені дії з іншими операторами.

Наразі Комітетом завершується розгляд справи про порушення в діях окремих учасників ринку роздрібної торгівлі світлими нафтопродуктами законодавства про захист економічної конкуренції, у вигляді антиконкурентних узгоджених дій.

На засіданні Комітету 27 жовтня 2016 року були погоджені Правила професійної етики у конкуренції щодо чесності та прозорості роздрібного ринку пального в Україні, які були розроблені учасниками ринку.

На думку Комітету, розробка зазначених правил сприятиме прозорості та відкритості ринку роздрібної торгівлі світлими нафтопродуктами, спонукатиме учасників ринку до недопущення вчинення ними порушень конкурентного законодавства в майбутньому.

У той же час суб'єкти господарювання – учасники ринку зазначили про існування факторів, які на їх думку стримують розвиток конкуренції на ринках нафти і нафтопродуктів, призводять до її спотворення та створюють підґрунтя для вчинення порушень застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції. Основні фактори, що стримують розвиток конкуренції на ринках нафти та нафтопродуктів та пропозиції щодо можливих шляхів їх усунення, наведено в Додатку 2 до цього листа. Вжиття заходів щодо усунення цих факторів або зменшення їх негативного впливу на стан конкуренції на ринку, виходять за межі компетенції Комітету та не можуть бути вирішені шляхом застосування положень законодавства про захист економічної конкуренції.

Основні проблемні питання що були виявлені органами Комітету на ринках скрапленого газу та можливі шляхи їх вирішення були направлені до Кабінету Міністрів України листами Комітету від 29.09.2015 № 128-08.4/01-9905 та від 22.04.2016 № 128-29/01-4326 (Додаток 3 до листа).

Враховуючи викладене, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», з метою створення рівних та прозорих умов діяльності на ринках нафти та нафтопродуктів (в тому числі скрапленого газу), усунення факторів, що стримують розвиток конкуренції на зазначених ринках та створюють підґрунтя для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, просимо Кабінет Міністрів України доручити:

1. *Міністерству економічного розвитку та торгівлі України, Міністерству енергетики та вугільної промисловості України, Державній фіскальній службі України*

розробити стратегію стабільного функціонування ринків нафти та нафтопродуктів з метою збільшення обсягів імпорту сирової нафти, диверсифікації поставок нафтопродуктів в Україну, відновлення вітчизняної нафтопереробної галузі та модернізації вітчизняних НПЗ.

2. **Міністерству фінансів України,
Державній фіскальній службі України
Міністерству енергетики та вугільної промисловості України,
Міністерству економічного розвитку та торгівлі України**

розробити проект нормативного акту щодо внесення змін до Податкового кодексу України з метою врахувати розмір акцизного податку на роздрібну реалізацію нафтопродуктами в ставках базового акцизу з імпорту та виробництва пального.

3. **Міністерству енергетики та вугільної промисловості України,
Державній службі України з питань безпеки харчових
продуктів та захисту споживачів,
Державній фіскальній службі,
Міністерству внутрішніх справ**

3.1. Вжити заходів щодо посилення контролю в сфері виробництва, зберігання, продажу та збуту нафтопродуктів з метою запобігання поширення продуктів невизначеного походження.

3.2. Вжити заходів щодо запровадження регулярних перевірок якості пального.

3.3. Забезпечити виконання заходів, передбачених Планом заходів із застосування Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 року № 927 (в тому числі шляхом розробки та прийняття відповідних нормативно-правових актів).

3.4. Вжити заходів з метою посилення контролю за законністю встановлення газових модулів.

4. **Міністерству енергетики та вугільної промисловості України,
Міністерству економічного розвитку та торгівлі України**

4.1. Розробити проект нормативного акту щодо внесення змін до Порядку організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 570 від 16.10.2014, в частині забезпечення належного контролю та відповідальності з боку Міненерговугілля та Мінекономрозвитку за діяльністю представників цих міністерств в аукціонному комітеті під час організації та контролю за проведенням цих аукціонів, визначення порядку оскарження рішень аукціонного комітету.

4.2. Внести пропозиції щодо розробки нормативного акту з метою встановлення зобов'язання реалізації на біржі певної частки вітчизняних та імпортованих нафтопродуктів

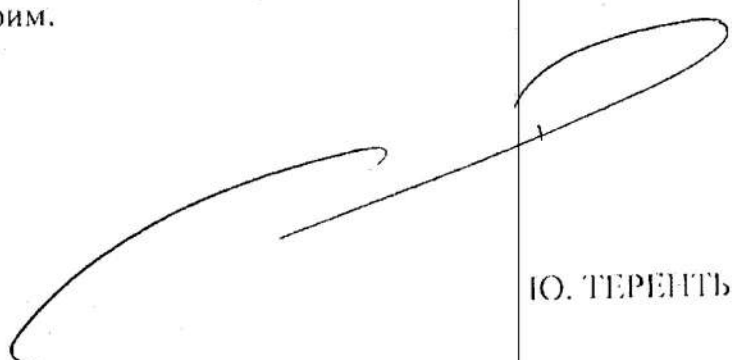
5. **Міністерству енергетики та вугільної промисловості України,
Міністерству економічного розвитку та торгівлі України,
Державній фіскальній службі**

Розробити та нормативно затвердити порядок створення та оприлюднення вітчизняних індикативних цін на нафтопродукти.

6. *Міністерству енергетики та вугільної промисловості України*
Розробити прозорий та недискримінаційний порядок формування
(наповнення) та використання резерву нафтопродуктів України.

Додаток на 22 арк. в 1 прим.

Голова Комітету

Ю. ТЕРЕНТЬСВ

Опис ринків нафти, нафтопродуктів та скрапленого газу

Ринки нафти, оптової торгівлі бензинами, дизельним паливом та скрапленим газом.

Обсяг ринку оптової торгівлі бензинами моторними у 2015 році становив 2034 тис. тонн. Частка бензинів моторних вітчизняного виробництва в загальному обсязі зазначеного ринку у 2015 році складала 31 %.

Обсяг ринку оптової торгівлі дизельним паливом у 2015 році становив 5554,8 тис. тонн. Частка дизельного пального вітчизняного виробництва в загальному обсязі зазначеного ринку у 2015 році складала 13 %.

Обсяг ринку оптової торгівлі скрапленим газом в якості моторного пального у 2015 році становив 948,7 тис. тонн. Частка скрапленого газу вітчизняного виробництва в загальному обсязі зазначеного ринку у 2015 році складала 36 %.

Відтак, ринки оптової торгівлі бензинами моторними, дизельним паливом та скрапленим газом є імпортозалежними.

За наявного в Комітеті інформацією у 2015 році понад 90 % від загального обсягу імпорту бензинів моторних було ввезено на територію України з наступних країн:

- Республіки Білорусь (44 % від загального обсягу імпорту);
- Литви (20 % від загального обсягу імпорту);
- Болгарії (16 % від загального обсягу імпорту);
- Польщі (15 % від загального обсягу імпорту).

У 2015 році понад 80 % від загального обсягу імпорту дизельного пального було ввезено на територію України з наступних країн:

- Республіки Білорусь (44 % від загального обсягу імпорту);
- Російської Федерації (28 % від загального обсягу імпорту);
- Литви (10 % від загального обсягу імпорту).

У 2015 році понад 90 % від загального обсягу імпорту скрапленого газу було ввезено на територію України з Російської Федерації та Республіки Білорусь.

При цьому, протягом січня – квітня 2016 року частка бензинів моторних і дизельного пального, імпортованого з Республіки Білорусь, суттєво зросла та становила понад 80 % та 68 % від загального обсягу імпорту бензинів моторних та дизельного пального відповідно.

Наявний на сьогодні в Україні парк для зберігання скрапленого газу, за розрахунками експертів ринку, дозволяє забезпечити накопичення зазначеного виду пального в обсязі третини місячного обсягу його споживання, відтак, ринок скрапленого газу функціонує «з коліс».

Зазначене фактично зумовлює залежність ресурсного наповнення та цінової ситуації на українських ринках бензинів моторних, дизельного пального та скрапленого газу, від стабільності економічної та політичної ситуації в країні, яка виступає стратегічним постачальником пального.

В Україну бензини моторні та дизельне паливо імпортує понад 100 імпортерів. Найбільшими імпортерами є ТОВ «БІК-Україна», ТОВ «ВОГ Трейдинг», ТОВ «АЛЬЯНС ОІД Україна», ТОВ «СОКАР ЕНЕРДЖІ Україна», ПП «ОККО-Бізнес Контракт», ПАТ «Укртатнафта», ТОВ «Західна нафтогазова компанія», ПП «АМІК Україна».

Найбільшими імпортерами скрапленого газу в Україну є, зокрема, ТОВ «СВРО СТАНДАРТ-АВТОГАЗ», ТОВ «ПРОПАН ТРЕЙД», ТОВ «АВАНТАЖ 7», ТОВ «ГАЗПРОМ Україна», ТОВ «ВОГ Трейдинг», ТОВ «СВГ Плюс».

Близько 85 % імпортованих нафтопродуктів ввозиться на митну територію України залізничним транспортом.

В Україні з 7 наявних нафтопереробних заводів (далі – НПЗ) виробництво нафтопродуктів здійснюється лише на потужностях Кременчуцького НПЗ (ПАТ «Укртатнафта») та Шебелинського ГЗП (ПАТ «Укргазвидобування»).

При цьому, у 2015 році на потужностях ПАТ «Укртатнафта» (Кременчуцький НПЗ) вироблено близько 72 % бензинів моторних та 84 % дизельного пального від загального обсягу виробництва зазначених видів пального в Україні.

Загальна потужність Шебелинського ГЗП (ПАТ «Укргазвидобування») дозволяє переробляти до 1 млн. тонн сирої нафти на рік. Загальна потужність Кременчуцького НПЗ (ПАТ «Укртатнафта») дозволяє переробляти до 18,6 млн. тонн сирої нафти на рік.

За інформацією Міненерговугілля, у 2015 році в Україні було видобуто 2,5 млн тонн нафти з газовим конденсатом.

Зазначений обсяг видобутку нафти дозволяє завантажити потужності діючих вітчизняних НПЗ менш, ніж на 15 % від їх загальної потужності.

Серед головних причин занепаду нафтопереробного комплексу є застаріла матеріально-технічна база НПЗ, висока частка зношених основних фондів, відсутність фінансових вкладень у розвиток НПЗ та низька інвестиційна привабливість нафтопереробної галузі. Наведені фактори стали причинами того, що сьогодні внутрішній ринок є недостатньо насиченим нафтопродуктами вітчизняної переробки, що в свою чергу призвело до збільшення частки імпорту нафтопродуктів.

Реконструкція та модернізація вітчизняних НПЗ, збільшення глибини переробки нафти, залучення інвестицій у галузь сприятиме посиленню рівня конкуренції на ринках бензинів

дизельного пального та скрапленого газу, зниження оптових та роздрібних цін реалізації нафтопродуктів.

За даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості у 2015 році обсяг видобутку нафти і газового конденсату в Україні склав 2 461,7 тис. тонн (на 9,9% менше, ніж у 2014р.), у т.ч. нафти – 1 805,6 тис. тонн (на 10,9% менше).

Видобуток нафти і газового конденсату підприємствами НАК «Нафтогаз України» склав 2 181,8 тис. т (на 9,9% менше), у т.ч. нафти – 1 695,1 тис. тонн (на 10% менше).

Зокрема, ПАТ «Укрнафта» видобуло 1 670,2 тис. тонн нафти і газового конденсату (на 11,5% менше), у т.ч. 1 577,1 тис. тонн нафти (на 10,5% менше). ПАТ «Укргазвидобування» 511,7 тис. тонн нафти і газового конденсату (на 4% менше), у т.ч. 118 тис. тонн нафти (на 3% менше).

Інші, працюючі в Україні нафтогазовидобувні компанії видобули 279,8 тис. т нафти і газового конденсату (на 9,7% менше), у т.ч. 110,5 тис. т нафти (на 22,4% менше).

Відповідно до статті 4¹ Закону України «Про нафту і газ» підприємства, частка держави у статутному капіталі яких 50 відсотків та більше, господарські товариства, 50 відсотків та більше акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах інших господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій, а також дочірні підприємства, представництва та філії таких підприємств і товариств, учасники договорів про спільну діяльність, та/або особи, уповноважені договорами про спільну діяльність, укладеними за участю зазначених підприємств, щомісячно здійснюють продаж нафти сирової і газового конденсату власного видобутку, видобутих на підставі спеціальних дозволів на користування нафтогазонасними надрами (крім обсягів, що використовуються на власні технологічні потреби), а також скрапленого газу – виключно на біржових аукціонах.

Відтак, ПАТ «Укрнафта», ПАТ «Укргазвидобування» зобов'язані здійснювати реалізацію нафти, нафтопродуктів, а також скрапленого газу виключно на біржових аукціонах.

Механізм організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу на внутрішньому ринку, в тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для потреб населення, визначений Порядком організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 570 (надалі – Порядок проведення аукціонів).

Відповідно до пункту 5 Порядку проведення аукціонів, для організації та проведення аукціону утворюється аукціонний комітет з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу (надалі – аукціонний комітет), який здійснює загальне керівництво та контроль за дотриманням умов проведення аукціонів.

До складу аукціонного комітету включаються по три представники Мінекономрозвитку і Міненерговугілля та чотири представники Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Переошальний склад аукціонного комітету затверджується спільним наказом Мінекономрозвитку та Міненерговугілля.

Аукціонний комітет установлює форму заявки на участь в аукціоні, затверджує регламент організації та проведення аукціону, затверджує графік проведення аукціонів, розглядає та схвалює або відхиляє заявки на участь в аукціоні та подані заявки на проведення аукціону, затверджує стартову ціну кожного лота, приймає рішення про проведення аукціону, визначає день і час його проведення з урахуванням поданих заявок на проведення аукціону і графіка проведення аукціонів, реєструє надані продавцями заявки на проведення аукціону, затверджує секретаря на кожний вид аукціону, затверджує аукціонні свідоцтва.

Рішення аукціонного комітету приймається шляхом відкритого голосування простою більшістю голосів. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні комітету.

Рішення аукціонного комітету оформляється протоколом, який підписують усі члени комітету, присутні на засіданні. Рішення комітету є обов'язковим для виконання всіма учасниками аукціону, а також біржею, на якій проводиться аукціон.

При цьому, за інформацією Міненерговугілля, аукціонний комітет не має статусу юридичної особи і Міненерговугілля не підпорядкований, а за інформацією Мінекономрозвитку Порядком проведення аукціонів не передбачено здійснення контролю за діяльністю аукціонного комітету, а також не встановлено порядок оскарження його рішень.

Існуюча на сьогодні нормативна неврегульованість зазначених питань може призводити до негативних наслідків для конкуренції на ринках скрапленого газу та створювати передумови для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Роздрібна торгівля бензинами, дизельним паливом та скрапльним газом.

Порядок приймання та роздрібної торгівлі бензином, дизельним паливом, скрапльним вуглеводневим газом, газом, маслами, мастилами регулюється Правилами роздрібної торгівлі нафтопродуктами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1997 року № 1442 (далі – Правила).

Дія Правил поширюється на всіх суб'єктів господарювання на території України, які зареєстровані з установленому порядку.

Відповідно до Правил роздрібний продаж нафтопродуктів здійснюється через мережу автозаправних станцій (далі – АЗС), що призначені для відпуску споживачам нафтопродуктів. АЗС поділяються на стаціонарні, пересувні та контейнерні.

Відповідно до Правил відомості про роздрібні ціни, марки та види нафтопродуктів (у тому числі дизельного паливного залежно від вмісту масової частки сірки), що продаються на АЗС, повинні бути зазначені на інформаційному табло, яке встановлюється на в'їзді та біля оператори АЗС.

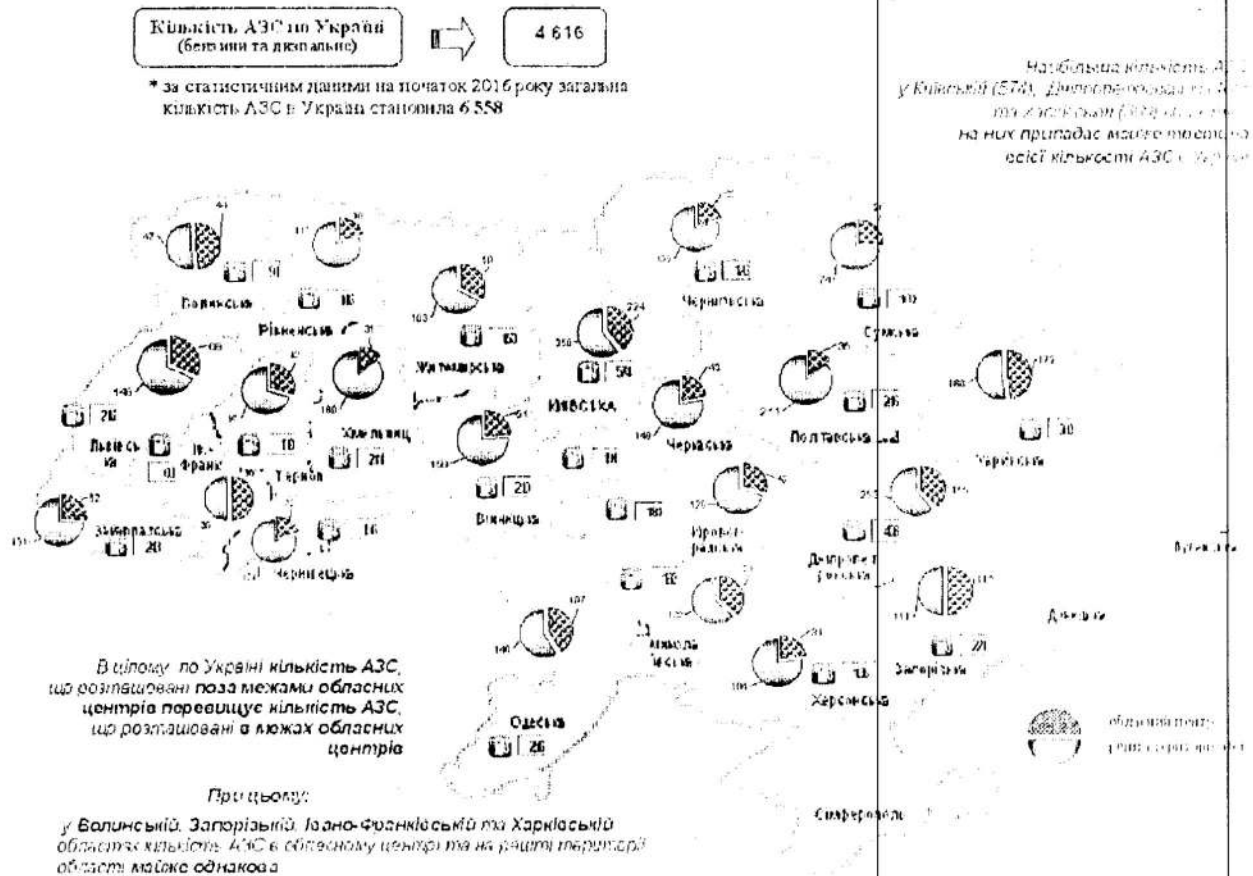
Роздрібна торгівля бензинами та дизельним паливом в Україні здійснюється через близько 6 400 АЗС.

Оператори ринку, які реалізують імпортоване паливо, зокрема ПП «Амік Україна» (бренд Amic), ПП «ОККО нафтопродукт» (бренд ОККО), ТОВ «ВОО Рітейл» (бренд WOG), ТОВ «Альпанс Холдинг» (бренд SHELL), ТОВ «СОКАР ПЕТРОЛЕУМ» (бренд «SOCAR»), ТОВ «Паралель-М ЛТД» (бренд Parallel) здійснюють діяльність через понад 1200 АЗС, що складає понад 18 % від загальної кількості АЗС.

Оператори ринку, які реалізують паливо переважно вітчизняного виробництва, зокрема, під брендами під брендами «Авіас», «Авіас плюс», «Укрнафта», «АНР», «Мавекс», «Sentosa

Oil», «Юкон», «Юкон сервіс», «Rubix» «ЗНП», здійснюють діяльність через понад 1600 АЗС, що складає 25 % від загальної кількості АЗС.

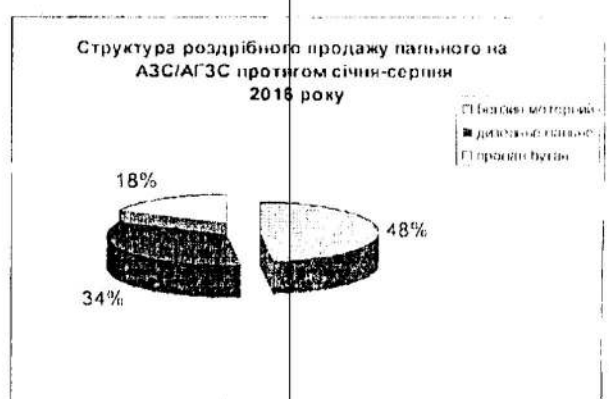
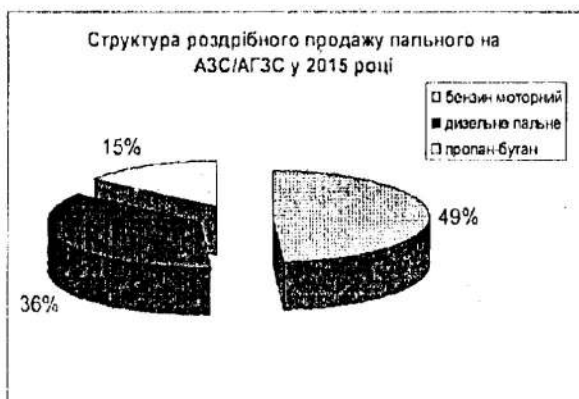
За даними Державної служби статистики протягом 2013 – 2015 років майже 50 % усієї кількості АЗС (включаючи автомобільні газонаповнювальні компресорні станції) зосереджені у 8 регіонах, а саме: Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Львівській, Одеській, Харківській областях та м. Києві.

У 2015 році через мережу АЗС було реалізовано 1,8 млн тонн бензину моторного, 1,3 млн тонн дизельного пального та 540,7 тис. тонн скрапленого газу.

Протягом січня-серпня 2016 року через мережу АЗС було реалізовано 1,1 млн тонн бензину моторного і 788,5 тис. тонн дизельного пального, що менше за обсяги реалізації зазначених видів пального порівняно з аналогічним періодом 2015 року на 6 % та 9 % відповідно.

У той же час протягом 2015 року – серпня 2016 року поступово збільшувався попит на скраплений газ в якості моторного пального.

Зростання попиту на скраплений газ в якості моторного пального зумовило збільшення кількості газових модулів (ЛГЗС), які встановлюються без відповідних дозволів, документів на право користування земельною ділянкою, сертифікатів Державної архітектурно-будівельної інспекції України про відповідність об'єкту будівельним нормам, договорів з органами місцевого самоврядування щодо сплати пайового внеску в розвиток інфраструктури, що призводить до створення конкуренції на ринках роздрібно торгівлі паливом.

Відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» державне регулювання цін здійснюється лише на товари, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, мають істотну соціальну значущість, а також на товари, що виробляються суб'єктами, які займають монополічне (домінуюче) становище на ринку.

Ціни на нафтопродукти не підлягають державному регулюванню, відтак, оператори ринку визначають ціни самостійно, під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх економічних факторів.

Згідно з інформацією операторів ринку та експертів, об'єктивними факторами, що впливають на формування роздрібних цін на моторні бензини, дизельне паливо, скраплений газ є передусім:

- ціни на нафтопродукти на європейських ринках за котируваннями Platts, закупівельні ціни нафтопродуктів;
- податкове навантаження, що діє в Україні, зокрема:
- курс долара США і євро;
- вартість перевезення нафтопродуктів територією України залізничним транспортом
- торговельна надбавка (маржа), яка є достатньою для покриття обґрунтованих витрат та отримання прибутку.

Упродовж січня – вересня 2016 року вказані вище чинники зазнали змін. Так, за висновками експертів, ціни на сиру нафту на європейських ринках зросли на 26%, змінилися ставки акцизного податку та податку на роздрібну реалізацію, з травня 2016 року зросли тарифи на перевезення вантажів залізничним транспортом на 15 %.

Протягом січня-вересня 2016 року ціни на сиру нафту мали тенденцію до зростання (25%). Станом на 04.01.2016 ціни на сиру нафту становила 36,5 доларів США за барель, 14.09.2016 – 45,93 доларів США за барель.

Котирування Platt's на бензин марки А-95 та дизельне паливо протягом зазначеного періоду також засвідчили тенденцію до зростання. Таке зростання становило: на бензин марки А-95 – 5,87 %, на ДПІ – 27 %.

Вартість долара США і євро до гривні (за курсом Національного банку України) протягом січня – вересня 2016 року також зросла на 8 % та 11 % відповідно.

З травня 2016 року тарифи на перевезення нафтопродуктів залізничним транспортом зросли на 15 %.

З 01.03.2016 змінилися розмір і одиниця виміру акцизу та податку на роздрібну реалізацію. Відповідно до індикативних роздрібних цін, розрахованих Міністерством енергетики та вугільної промисловості України станом на третю декаду січня 2016 року, в структурі роздрібно ціни 1 літра бензину А-95 та дизельного пального частка податків складала 43,9 % та 37,6 % відповідно.

Оскільки ставки податків встановлені в іноземній валюті, коливання курсу іноземних валют має безпосередній вплив на розмір роздрібних цін.

Крім того, як зазначають учасники ринку та експерти, значна кількість гравців на ринку ухиляються від сплати акцизного податку на роздрібну реалізацію нафтопродуктами. Внаслідок цього неусумлінні гравці на ринку мають можливість встановлювати досить низькі ціни, рівень яких практично відповідає собівартості пального. Таким чином, учасники ринку, які ухиляються від сплати акцизного податку на роздрібну реалізацію нафтопродуктами, отримують додаткові конкурентні переваги порівняно з учасниками ринку, які при здійсненні своєї господарської діяльності повністю сплачують податки і збори.

З метою врегулювання зазначеного проблемного питання, на думку учасників ринку необхідно, зокрема, врахувати розмір податку на роздрібну реалізацію в ставках базового акцизу з імпорту та виробництва пального.

За інформацією учасників ринку, нафтотрейдери у ціну реалізації бензину, дизельного пального, скрапленого газу закладають усі наявні ризики – економічні, політичні, валютні та фінансові.

Вимоги до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив, що виробляються, вводяться в обіг та реалізуються на території України встановлено Технічним регламентом щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 927 (надалі Технічний регламент).

Зазначеним Технічним регламентом визначаються вимоги щодо якості палива на ринку, вимоги щодо якості палив, зокрема для автомобільних бензинів та дизельного палива, вимоги щодо оцінки відповідності.

Планом заходів із застосування Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив передбачено розроблення та затвердження Порядку визначення випробувальних лабораторій та розроблення та впровадження системи моніторингу якості палива в Україні.

Наразі контроль відповідності палива на АЗС вимогам Технічного регламенту та умов наявності різних вимог до пального від Технічному регламенті та в дозвільних документах може призводити до ущемлення інтересів споживачів та необґрунтованих переваг з конкуренції.

Також з метою сприяння цінової стабільності на ринку необхідно розробити прозорий та недискримінаційний порядок формування (наповнення) та використання резерву нафтопродуктів України.

Зазначене дозволить забезпечити достатні запаси палива під час посівних/збиральних кампаній, усунути підґрунтя для створення дефіциту пального та цінових сплесків на ринку.

Враховуючи викладене, для підвищення рівня конкуренції на вітчизняних ринках нафти, бензинів, дизельного пального та скрапленого газу, забезпечення їх прозорості необхідно створити систему моніторингу зазначених ринків, що сприятиме збалансуванню інтересів держави, учасників ринку та споживачів.

Фактори, що стримують розвиток конкуренції на ринках нафти та нафтопродуктів та пропозиції щодо можливих шляхів їх усунення

Основні фактори, що стримують розвиток конкуренції	Пропозиції щодо можливих шляхів усунення проблеми	Очікуваний результат	Виконавці
1. Імпортозалежність українського ринку нафти та нафтопродуктів.	- Вжити заходи для диверсифікації поставок нафтопродуктів в Україну. - Вжити заходи для збільшення обсягів імпорту сирової нафти. - Створити умови для відновлення вітчизняної нафтопереробної галузі та модернізації вітчизняних ІПЗ.	Покриття вітчизняними ІПЗ потреб українського ринку нафтопродуктів внаслідок збільшення обсягів виробництва бензинів та дизельного пального в Україні. Зниження оптових та роздрібних цін реалізації нафтопродуктів. Перехід до експорту нафтопродуктів.	Мінекономрозвитку, Міненерговугілля, ДФС
2. Відсутність дієвого контролю за сплатою акцизного податку на роздрібну реалізацію нафтопродуктами	1. Врахувати розмір акцизного податку на роздрібну реалізацію нафтопродуктами в ставках базового акцизу з імпорту та виробництва пального.		Міністерство фінансів України ДФС, Міненерговугілля, Мінекономрозвитку.
3. Наявність пального в Україні невизначеного походження та сумнівної якості.	- Посилити контроль в сфері виробництва, зберігання, продажу та збуту нафтопродуктів з метою запобігання поширенню продуктів невизначеного походження, запровадити регулярні перевірки якості пального. - Забезпечити виконання Плану заходів із застосування Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив. - Посилити контроль за законністю встановлення газових модулів. - Забезпечити контроль з боку державних органів за обсягами та якісними характеристиками імпортованого пального та пального, виробленого в	Усунення підґрунтя для недобросовісної конкуренції між учасниками ринку, недопущення введення в обіг споживачів щодо товару, який ним придбавається, та як наслідок, покращення конкурентного середовища на ринках роздрібної реалізації нафтопродуктами.	Міненерговугілля, Держпродспоживслужба, ДФС МВС

4. Обмежений доступ до ресурсу.	Україні. 1. Внести зміни до Порядку організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власною видобутку і скрапленого газу (постанова КМУ від 16.10.2014 № 570). 2. Встановити зобов'язання щодо реалізації на біржі певної частки вітчизняних та імпортованих нафтопродуктів (можливо до 15 %).	Покращення статусу конкуренції на ринках нафти та нафтопродуктів. Запровадження прозорих механізмів формування цін на нафту та нафтопродукти.	Міненерговугілля, Мінекономрозвитку, КМУ
5. Відсутність на державному рівні системного моніторингу ринку нафтопродуктів в Україні.	1. Розробити та нормативно затвердити порядок створення та оприлюднення вітчизняних індикативних цін на нафтопродукти. 2. Поновити розрахунок індикативних цін та їх розміщення на сайті Міненерговугілля.	Підвищення транспарентності ринку нафтопродуктів та контролю за ціновою політикою учасників ринку.	Міненерговугілля, Мінекономрозвитку, ДФС
6. Відсутність нормативної бази щодо формування запасів нафтопродуктів в Україні	1. Розробити прозорий та недискримінаційний порядок формування (наповнення) та використання резерву нафтопродуктів України.	Усунення підґрунтя для створення дефіциту пального. Стабілізація цінової ситуації на ринку	Міненерговугілля

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ-35, 03680, тел. (44) 251-62-62, факс (44) 520-03-25
E-mail: slg@amcu.gov.ua Web: <http://www.amcu.gov.ua> Код ЄДРПОУ 00032767

22.04.2016 № 128-29/01-4326

На № _____ від _____

Кабінет Міністрів України

Щодо ринку
скрапленого газу

Антимонопольним комітетом України з метою здійснення контролю за відповідністю дій учасників ринків скрапленого газу вимогам законодавства про захист економічної конкуренції протягом 2015-2016 років, були проведені дослідження загальнодержавного ринку скрапленого газу, зокрема щодо проведення аукціонів з продажу скрапленого газу, в тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для побутових потреб населення, та цінової ситуації, що склалася на регіональних ринках реалізації скрапленого газу для побутових потреб населення (у балонах) на предмет дотримання учасниками цих ринків законодавства про захист економічної конкуренції.

Основні проблемні питання, виявлені органами Комітету на ринках скрапленого газу, що створюють підґрунтя для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції були висвітлені в листі Комітету від 29.09.2015 № 128-08.4/01-9905 (копія додається).

При цьому, як зазначалося в листі Комітету від 29.09.2015 № 128-08.4/01-9905, механізм реалізації скрапленого газу в Україні потребує значного удосконалення, зокрема зміни механізму реалізації скрапленого газу через аукціони та здійснення контролю за його реалізацією, або взагалі відмови від проведення аукціонів з продажу скрапленого газу.

У зв'язку із зазначеним, Прем'єр-міністром України було надано доручення від 23.10.2015 № 40587/1/1-15 Міністерству економічного розвитку і торгівлі України спільно з Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, Державною фінансовою інспекцією та Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» опрацювати пропозиції Комітету.

На виконання вказаного доручення Мінекономрозвитку листом від 01.12.2015 № 3251-07/4058-03 (копія додається), зокрема, зазначило, що у разі розробки Комітетом проекту нормативно-правового акту щодо порядку забезпечення контролю за діяльністю представників Міненерговугілля та Мінекономрозвитку в аукціонному комітеті під час організації та проведення аукціонів, Міненерговугілля та Мінекономрозвитку опрацюють його у встановленому законом порядку.

Разом з тим, розробка нормативно-правових актів, які б врегульовували зазначені питання не належить до компетенції Комітету, визначеної Законом України «Про Антимонопольний комітет України».

На сьогоднішній день, питання контролю за діяльністю представників Міненерговугілля та Мінекономрозвитку в аукціонному комітеті під час організації та проведення аукціонів з продажу скрапленого газу залишається не вирішеним.

Механізм організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу на внутрішньому ринку, в тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для потреб населення, визначений Порядком організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового

101798

конденсату власного видобутку і скрапленого газу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 570 (надалі – Порядок проведення аукціонів).

Відповідно до пункту 5 Порядку проведення аукціонів, для організації та проведення аукціону утворюється аукціонний комітет з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу (надалі – аукціонний комітет), який здійснює загальне керівництво та контроль за дотриманням умов проведення аукціонів.

До складу аукціонного комітету включаються по три представники Мінекономіки, Мінекономіки, Мінекономіки та чотири представники Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Персональний склад аукціонного комітету затверджується спільним пактом Мінекономіки та Мінекономіки.

Аукціонний комітет установлює форму заявки на участь в аукціоні, затверджує регламент організації та проведення аукціону, затверджує графік проведення аукціонів, розглядає та схвалює або відхиляє заявки на участь в аукціоні та подає заявки на проведення аукціону, затверджує стартову ціну кожного лота, приймає рішення про проведення аукціону, визначає день і час його проведення з урахуванням поданих заявок на проведення аукціону і графіка проведення аукціонів, реєструє подані продавцями заявки на проведення аукціону, затверджує секретаря на кожний вид аукціону, затверджує аукціонні свідоцтва.

Рішення аукціонного комітету приймається шляхом відкритого голосування простою більшістю голосів. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні комітету.

Рішення аукціонного комітету оформляється протоколом, який підписують усі члени комітету, присутні на засіданні. Рішення комітету є обов'язковим для виконання всіма учасниками аукціону, а також біржею, на якій проводиться аукціон.

При цьому, за інформацією Мінекономіки, аукціонний комітет не має статусу юридичної особи і Мінекономіки не підпорядкований, а за інформацією Мінекономіки Порядком проведення аукціонів не передбачено здійснення контролю за діяльністю аукціонного комітету, а також не встановлено порядок оскарження його рішень.

Існуюча на сьогодні нормативна неврегульованість зазначених питань може призводити до негативних наслідків для конкуренції на ринках скрапленого газу та створювати передумови для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Так, зокрема, в ході розгляду Комітетом заяви товариства з обмеженою відповідальністю «Окган» (надалі – ТОВ «Окган») було встановлено, що протоколами засідань аукціонного комітету заявки ТОВ «Окган» на участь у спеціалізованих аукціонах з продажу скрапленого газу для потреб населення, протягом 2015 року та січня 2016 року відхилялись у зв'язку з відсутністю у ТОВ «Окган» власної аварійно-диспетчерської служби (104) або укладеного договору з спеціалізованим підприємством по газопостачанню та газифікації про обслуговування на аварійно-диспетчерській службі (104). Також у протоколах засідань аукціонного комітету зазначено, що в Одеській області реалізацію скрапленого газу у балонах здійснює спеціалізоване підприємство ТОВ «ЛОГАЗ». З метою визначення одного спеціального підприємства, відповідального за якісне і безпечне забезпечення населення скрапленим газом у балонах, одним із членів аукціонного комітету було запропоновано не допускати ТОВ «Окган» до участі у спеціалізованих аукціонах, доки ТОВ «Окган» не подасть необхідний пакет оригіналів документів, які б підтверджували їх право реалізовувати скраплений газ населенню Одеської області (у тому числі згоду Одеської обласної державної адміністрації).

Разом з тим, ТОВ «Окган» надало до Комітету копії документів, що підтверджують наявність власної аварійно-диспетчерської служби (104) та копію листа Одеської обласної державної адміністрації, надісланого на адресу Мінекономіки, щодо суб'єктів господарювання, що реалізують скраплений газ для потреб населення Одеської області в 2015 році. В зазначеному листі вказано, що ТОВ «Окган» обслуговує Кілійський район Одеської області з визначеною кількістю зареєстрованих газобалонних установок.

Таким чином, складається ситуація, за якої суб'єкти господарювання, що здійснюють реалізацію скрапленого газу для побутових потреб населення, рішеннями аукціонного комітету можуть необґрунтовано не допускатися до участі у спеціалізованих аукціонах, змушені здійснювати його купівлю на комерційних аукціонах за вищими цінами, що в свою чергу призводить до здорожчання скрапленого газу для населення, та як наслідок до ущемлення інтересів споживачів.

Прийняття аукціонним комітетом таких необґрунтованих рішень може призводити до надання необґрунтованих переваг одним суб'єктам господарювання та до усунення інших суб'єктів господарювання з ринку скрапленого газу, що в свою чергу призводить до спотворення конкуренції на ринку роздрібної торгівлі скрапленим газом та його штучної монополізації.

Також під час проведення дослідження ринку скрапленого газу, зокрема, в ході розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, органами Комітету були виявлені несподівані випадки продажу на АЗС в якості моторного пального скрапленого газу, що був придбаний на спеціалізованих аукціонах та мав реалізовуватися для побутових потреб населення. Зазначене призводить до набуття такими суб'єктами господарювання неправомірних переваг, що ставить їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, та як наслідок, може призводити до негативних наслідків для конкуренції на ринках роздрібної торгівлі скрапленим газом в якості моторного пального.

Виходячи з викладеного, з метою недопущення вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції та розвитку конкуренції на ринках скрапленого газу, просимо доручити Міністерству енергетики та вугільної промисловості України та Міністерству економічного розвитку та торгівлі України розробити проекти нормативно-правових актів щодо:

1. Внесення змін до Порядку організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 570 від 16.10.2014, в частині:

- забезпечення належного контролю та відповідальності з боку Міненерговугілля та Мінекономрозвитку за діяльністю представників цих міністерств в аукціонному комітеті під час організації та контролю за проведенням цих аукціонів, визначення порядку оскарження рішень аукціонного комітету;

- виставлення до продажу на аукціони реальних обсягів скрапленого газу, обмеження ф'ючерсних продажів скрапленого газу, або обмеження строків продажу неперероблених обсягів скрапленого газу.

2. Або скасування Порядку організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 570 від 16.10.2014, та як наслідок, запровадження вільного продажу скрапленого газу на конкурентних засадах.

Додаток: на __ арк. в 1 прим.

Голова Комітету

Ю.ТЕРЕНТЬЄВ

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ-35, 03680, тел. (44) 251-62-62, факс (44) 520 03 25
E-mail: slg@amcu.gov.ua Web: http://www.amc.gov.ua Код ЄДРПОУ 00032767

29.09.2015 № 128-08.4/01-9905 На №

від

Кабінет Міністрів України

Антимонопольним комітетом України (надалі – Комітет) з метою здійснення контролю за відповідністю дій учасників ринків скрапленого газу вимогам законодавства про захист економічної конкуренції, у зв'язку із зростанням цін та дефіцитом скрапленого газу для потреб населення (у балонах) протягом 2014-2015 років, були проведені дослідження загальнодержавного ринку скрапленого газу, зокрема щодо проведення аукціонів з продажу скрапленого газу, в тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для побутових потреб населення, та цінової ситуації, що склалася на регіональних ринках реалізації скрапленого газу для побутових потреб населення (у балонах) на предмет дотримання учасниками цих ринків законодавства про захист економічної конкуренції.

Під час досліджень органами Комітету виявлено, що ціна за 1 тону скрапленого газу на спеціалізованих аукціонах протягом 2014 року коливалася від 2 130 грн. до 3 199 грн. з ПДВ, при цьому цей скраплений газ реалізовувався населенню на регіональних ринках роздрібної торгівлі скрапленим газом в середньому по ціні 500 грн. (від 400 до 600 грн.) за 1 балон (21 кг).

Таким чином, ціни на скраплений газ для побутових потреб споживачів (у балонах) в деяких областях України були майже в 10 разів більше порівняно з пільговою ціною закупки скрапленого газу, встановленою на спеціалізованих аукціонах.

За результатами проведених досліджень органами Комітету розпочато справи за ознаками порушення суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на відповідних регіональних ринках реалізації скрапленого газу для побутових потреб населення (у балонах), законодавства про захист економічної конкуренції, у вигляді зловживань монополюним (домінуючим) становищем на відповідних ринках, зокрема у Вінницькій, Житомирській, Київській, Полтавській, Рівненській та Хмельницькій областях України (додаток 1 до листа Комітету).

За результатами розгляду справ, органами Комітету будуть прийняті відповідні рішення.

091822

Також під час дослідження Комітетом встановлено, що аукціони з продажу скрапленого газу проводяться з недотриманням Порядку організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу, встановленого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 570 (надалі – Постанова). Зокрема під час аукціонів об'єднуються лоти, внаслідок чого значна кількість суб'єктів господарювання не можуть придбати скраплений газ на аукціоні та вийти на ринок скрапленого газу (додаток 2 до листа Комітету), що за певних умов може призводити до спотворення конкуренції на ринку скрапленого газу.

Загальне керівництво та контроль за дотриманням умов проведення аукціонів має здійснювати аукціонний комітет з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку та скрапленого газу (надалі – аукціонний комітет), який складається з десяти осіб, шестеро з яких – представники Мінекономрозвитку та Міненерговугілля відповідно до Постанови.

Згідно із повноваженнями Мінекономрозвитку та Міненерговугілля мають усі необхідні важелі впливу, а також спільно визначають склад аукціонного комітету і їх представники є єдиними представниками органів державної влади і становлять більшість в аукціонному комітеті.

З метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, Комітетом надані Міністерству економічного розвитку і торгівлі України та Міністерству енергетики та вугільної промисловості України обов'язкові для розгляду рекомендації: вжити заходів щодо створення прозорих механізмів проведення аукціонів з продажу скрапленого газу з метою недопущення дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

Разом з тим, під час зазначених досліджень ринків скрапленого газу Комітетом було виявлено ряд проблемних питань, пов'язаних з організацією і проведенням аукціонів та недосконалістю державного регулювання, що є підґрунтям для порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

1. Відсутність загального керівництва та контролю за проведенням аукціонів з боку аукціонного комітету та відсутність механізму контролю та відповідальності за дотриманням вимог Постанови аукціонним комітетом, біржами та суб'єктами господарювання, які придбають скраплений газ на аукціонах, що призводить до негативного впливу на конкуренцію.

Так, на неодноразові звернення Комітету до Мінекономрозвитку та Міненерговугілля, представники яких становлять більшість в аукціонному комітеті, а також до голови аукціонного комітету щодо надання інформації стосовно проведення аукціонів з продажу скрапленого газу, нафти сирої та газового конденсату власного видобутку зазначеними Міністерствами не надано інформацію до Комітету (листи до Мінекономрозвитку від 14.02.2015 № 128-29.1/09-1356, від 19.02.2015 № 128-29/09-1484, від 27.02.2015 № 128-29/09-1782 та від 06.04.2015 № 128-29/09-3453, листи до Міненерговугілля від 11.02.2015 № 128-29/12-1226, від 19.02.2015 № 128-29/09-1487, від 27.02.2015 № 128-29/09-1783, від 06.04.2015

№ 128-29/09-3454, лист до голови аукціонного комітету від 30.04.2015 № 128-29/09-4613 додаються).

На листи Комітету Мінекономрозвитку повідомило, що не володіє інформацією і запропонувало звернутись для отримання інформації до Міненерговугілля (листи 02.04.2015 № 3715-07/10750-03 та від 01.07.2015 № 3231-06/21146-03 додаються), а Міненерговугілля повідомило, у міністерства відсутня запитувана інформація щодо аукціонів з продажу нафти сирої та газового конденсату за 2014 рік і запропонувало звернутись до Мінекономрозвитку (лист від 01.04.2015 № 04/31-686 додається).

2. Непрозорість проведення конкурсу з вибору біржі для організації та проведення аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку, скрапленого газу, у тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для потреб населення (додаток 3 до листа Комітету).

3. Відсутність обґрунтування стартової ціни на скраплений газ, що реалізується на спеціалізованих аукціонах (додаток 4 до листа Комітету).

Опис зазначених проблемних питань викладено в додатках 3, 4 до цього листа.

Враховуючи викладене вище, механізм реалізації скрапленого газу в Україні потребує значного удосконалення, зокрема зміни механізму реалізації скрапленого газу через аукціони та здійснення контролю за його реалізацією, або взагалі відмови від проведення аукціонів з продажу скрапленого газу.

З метою недопущення спотворення конкуренції на ринках скрапленого газу та створення умов для зловживань монополічним становищем на цих ринках, просимо доручити Міністерству економічного розвитку і торгівлі України та Міністерству енергетики та вугільної промисловості України розробити зміни до відповідних нормативних документів, а саме :

1. Щодо забезпечення належного контролю та відповідальності з боку Мінекономрозвитку та Міненерговугілля за діяльністю представників цих міністерств в аукціонному комітеті під час організації та контролю за проведенням аукціонів - до Постанови та Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженого Указом Президента України від 31 травня 2011 року № 634/2011, Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затвердженого Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 382/2011.

2. Щодо забезпечення економічно обґрунтованих стартових цін на скраплений газ, який реалізується на спеціалізованих аукціонах - до Постанови.

3. Щодо виставлення до продажу на аукціони реальних обсягів скрапленого газу, обмеження ф'ючерсних продажів скрапленого газу, або обмеження строків продажу невироблених обсягів скрапленого газу - до Постанови.

Голова Комітету

Ю. ТЕРЕНТЬЄВ

Додаток 1 до листа
Антимонопольного комітету України
від 29 вересня 2015 року
№ 18-03401-9905

Механізм продажу скрапленого газу для потреб населення на спеціалізованих аукціонах також визначений Порядком.

Ціна скрапленого газу для побутових потреб населення, який продавався на спеціалізованих аукціонах протягом 2014 року, була в декілька разів меншою, ніж ціна скрапленого газу, що продавався на комерційних аукціонах.

Відповідно до Порядку покупок, які придбали скраплений газ на спеціалізованих аукціонах, мають реалізовувати його виключно населенню через власні або орендовані майнові об'єкти (крім автомобільних газозаправних станцій).

Однак, Порядком не передбачено механізм контролю за реалізацією всього обсягу скрапленого газу, придбаного на спеціалізованих аукціонах, виключно населенню, та відповідальності суб'єктів господарювання за реалізацією цього скрапленого газу за іншими напрямками реалізації.

Це створює підґрунтя для зловживань з боку суб'єктів господарювання, які придбають на спеціалізованих аукціонах скраплений газ для потреб населення.

Так, за результатами проведеного територіальними відділеннями Комітету дослідження встановлено, що на кожному з регіональних ринків реалізації скрапленого газу для потреб населення (в балонах) становить суб'єктів господарювання, які здійснювали протягом 2013 року та I півріччя 2014 року реалізацію скрапленого газу для потреб населення (в балонах), мають ознаки монопольного (домінуючого).

Відповідно до наявної в Комітеті інформації ПАТ «Вінницягаз», ПАТ «Київоблгаз», ПрАТ «Полтавапропангаз», ПАТ «Рівнегаз» та ПАТ «Хмельницькгаз» закуповують скраплений газ на спеціалізованих аукціонах та передають його ДП «Пропан» ПАТ «Житомиргаз» для реалізації кінцевим споживачам на підставі договорів доручень. Відповідно до укладених між вказаними підприємствами по газопостачанню та газифікації та ДП «Пропан» договорів, ДП «Пропан» сплачує плату за оренду майна, а підприємство по газопостачанню та газифікації сплачує ДП «Пропан» винагороду за реалізацію скрапленого газу для побутових потреб населення. Такі дії облгазів і ДП «Пропан» ПАТ «Житомиргаз» призводять до здорожчання скрапленого газу, що реалізується для побутових потреб населення (у балонах) відповідній області.

У зв'язку із зазначеним, Вінницьким, Житомирським, Київським, Полтавським, Рівненським та Хмельницьким обласними територіальними відділеннями Комітету за результатами дослідження відповідності дій суб'єктів господарювання, які придбавали скраплений газ на спеціалізованих аукціонах для подальшої його реалізації для побутових потреб населення (у балонах), вимогам законодавства про захист економічної конкуренції розпочато розгляд

справ за ознаками зловживання дочірнім підприємством «Пропан» ПАТ «Житомиргаз» та ПАТ «Вінницягаз», ПАТ «Київоблгаз», ПрАТ «Полтавапропангаз», ПАТ «Рівнегаз», ПАТ «Хмельницькгаз» монополічним становищем на регіональних ринках скрапленого газу для побутових потреб населення (у балонах) на території Вінницької, Житомирської, Київської, Полтавської, Рівненської та Хмельницької областей.

За результатами аналізу отриманої від територіальних відділень інформації Комітетом встановлено, що схожі схеми реалізації скрапленого газу для потреб населення (у балонах) діють і на території інших областей, зокрема:

- ДП «Івано-Франківськ-Пропан» ПАТ «Івано-Франківськгаз» та облгази у Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Чернівецькій областях;

- ПАТ «Дніпроregionгаз» та облгази у Дніпропетровській та Миколаївській областях;

- ТОВ «Харківregionгаз» та облгази у Сумській, Харківській, Чернігівській областях.

Крім того, не виключена можливість реалізації скрапленого газу для побутових потреб населення (у балонах) за аналогічною схемою на території інших областей України.

У зв'язку із зазначеним, Головою Комітету доручено відповідним територіальним відділенням здійснити виїзні позапланові перевірки суб'єктів господарювання на ринках скрапленого газу. У разі наявності в діях відповідних підприємств по газопостачанню і газифікації порушення законодавства про захист економічної конкуренції, вжити заходів, передбачених законодавством.

Начальник Другого управління
досліджень і розслідувань

Т. В. КУЛШОВА

Додаток 2 до листа
Антимоніопольного комітету України
від 29 вересня 2015 року
№ 128-084/1-9905

На цей час механізм організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу на внутрішньому ринку, в тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для потреб населення, визначений Порядком організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу (надалі – Порядок), затвердженим Постановою.

Загальне керівництво та контроль за дотриманням умов проведення аукціонів має здійснювати аукціонний комітет, який складається з десяти осіб, шестеро з яких – представники Мінекономрозвитку та Міненерговугілля.

Відповідно до Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженого Указом Президента України від 31 травня 2011 року № 634/2011, Мінекономрозвитку України відповідно до покладених на нього завдань забезпечує формування державної політики у сфері енергозбереження та ефективного використання енергетичних ресурсів, здійснює контроль за її реалізацією; забезпечує нормативно-правове регулювання у сфері енергозбереження та ефективного використання енергетичних ресурсів тощо.

Згідно з Положенням про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затвердженим Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 382/2011, Міненерговугілля України відповідно до покладених на нього завдань в межах компетенції визначає пріоритетні напрями розвитку паливно-енергетичного комплексу; забезпечує нормативно-правове регулювання у паливно-енергетичному комплексі; узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Президенту України та Кабінету Міністрів України; здійснює проведення аукціонів з продажу нафти, газового конденсату, природного, скрапленого газу.

Тобто, відповідно до повноважень Мінекономрозвитку та Міненерговугілля мають усі необхідні важелі впливу, а також спільно визначають склад аукціонного комітету і їх представники є єдиними представниками органів державної влади в аукціонному комітеті.

Під час дослідження, Комітетом встановлено, що аукціони з продажу скрапленого газу проводяться з порушеннями, зокрема під час аукціонів об'єднуються лоти, внаслідок чого значна кількість суб'єктів господарювання не можуть придбати скраплений газ на аукціоні та вийти на ринок скрапленого газу.

Зокрема, за наявною в Комітеті інформацією, внаслідок такого об'єднання лотів, продавець скрапленого газу - ПАТ «Укрнафта» лише на одному аукціоні, який відбувся 25 лютого 2015 року № 14-УМВБ на Українській міжбанківській валютній біржі, недоотримала за реалізований скраплений газ більше 13 млн гривень, хоча постановою Кабінет Міністрів України від 21 січня 2015 року № 16 «Про внесення змін до Порядку організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу» виключено норму щодо можливості об'єднання лотів під час проведення аукціонів з продажу скрапленого газу.

Проте, всупереч зазначеній Постанові, регламенти організації та проведення аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу (надалі – Регламенти) окремих бірж, в тому числі Української міжбанківської валютної біржі, які були затверджені аукціонним комітетом містять норму щодо можливості об'єднання лотів під час проведення аукціонів.

Неприведення Регламентів бірж у відповідність до вимог Постанови створює умови, які можуть призводити до обмеження конкуренції на ринках скрапленого газу.

Отже, бездіяльність Мінекономрозвитку та Міненерговугілля, внаслідок якої аукціонним комітетом не було забезпечено приведення Регламенту біржі у відповідність до Постанови та створені непрозорі умови діяльності суб'єктів господарювання на ринку скрапленого газу, має негативний вплив на конкуренцію на цьому ринку.

З метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, Антимонопольний комітет України надав Міністерству економічного розвитку і торгівлі України та Міністерству енергетики та вугільної промисловості України обов'язкові для розгляду рекомендації: вжити заходів щодо створення прозорих механізмів проведення аукціонів з продажу скрапленого газу з метою недопущення дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

У відповідь на рекомендації Комітету Міненерговугілля листом від 05.05.2015 № 04/31-951 повідомило, що Міненерговугілля не може впливати на біржі в частині приведення їх Регламентів у відповідність до Постанови № 16.

Таким чином, станом на сьогодні проблемне питання щодо організації проведення аукціонів з продажу скрапленого газу залишається невирішеним.

Начальник Другого управління
досліджень і розслідувань

Т. В. КУЛШОВА

Додаток 3 до листа
Антимонопольного комітету України
від 29 вересня 2015 року
№ 128-08401-9825

Відповідно до статті 4¹ Закону України «Про нафту і газ» підприємства, частка держави у статутному капіталі яких 50 відсотків та більше, господарські товариства, 50 відсотків та більше акцій (часток, пайів) яких знаходяться у статутних капіталах інших господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій, а також дочірні підприємства, представництва та філії таких підприємств і товариств, учасники договорів про спільну діяльність, та/або особи, уповноважені договорами про спільну діяльність, укладеними за участю зазначених підприємств, щомісячно здійснюють продаж нафти сирової і газового конденсату власного видобутку, видобутих на підставі спеціальних дозволів на користування нафтогазовими надрами (крім обсягів, що використовуються на власні технологічні потреби), а також скрапленого газу – виключно на біржових аукціонах.

Згідно із абзацом третім статті 4¹ Закону України «Про нафту і газ» порядок організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової і газового конденсату власного видобутку, скрапленого газу, визначення стартових цін на таких аукціонах, надбавок за якість для нафти сирової і газового конденсату, а також порядок визначення обсягів реалізації на біржових аукціонах скрапленого газу для потреб населення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

За результатами дослідження, яке було здійснено Комітетом щодо відповідності дій Міненерговугілля при визначенні Української універсальної біржі переможцем конкурсу з визначення бірж для організації та проведення біржових аукціонів з продажу на внутрішньому ринку нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу, у тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для потреб населення (надалі – Конкурс), вимогам законодавства про захист економічної конкуренції, встановлено наступне.

Визначення Української універсальної біржі переможцем Конкурсу для проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу на внутрішньому ринку, в тому числі спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для потреб населення, здійснювалось відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 1064 від 03.10.2011 «Деякі питання організації та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу» (надалі – Постанова № 1064).

Так, відповідно до Постанови № 1064 для організації та проведення аукціонів Міненерговугілля проводить конкурс з визначення бірж, які мають право на організацію та проведення відповідних аукціонів, визначає за

результатами конкурсу переможців і укладає з ними договір про організацію та проведення аукціонів (далі - договір).

На запити Комітету від 03.04.2015 № 128-29/09-3406 та від 08.06.2015 № 128-29/01-5859 Міненерговугілля не надало інформацію та пояснення завдяки яким перевагам порівняно з іншими учасниками Конкурсу Конкурсна комісія та Міненерговугілля наказом від 20.06.2014 № 463 «Про результати конкурсу» (надалі – Наказ Міненерговугілля) визнало переможцем конкурсу саме Українську універсальну біржу. Міненерговугілля лише повідомило, що згідно із постановою Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 570 «Про організацію та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу» постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2011 № 1064 втратила чинність.

Разом з тим, Окружним адміністративним судом міста Києва постановою від 14 листопада 2014 року визнано протиправним та скасовано Наказ Міненерговугілля, яким переможцем конкурсу було визначено Українську універсальну біржу.

Київський апеляційний адміністративний суд 21 січня 2015 року прийняв ухвалу залишити без змін постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 листопада 2014 року.

Ухвалою Вищого адміністративного суду України від 29 квітня 2015 року постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 листопада 2014 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 21 січня 2015 року залишено без змін.

Отже, враховуючи відповідні рішення судів щодо необґрунтованості рішення Міненерговугілля про визначення Української універсальної біржі переможцем Конкурсу, та непадання Міненерговугілля Комітету інформації та пояснень щодо визначення саме цієї біржі переможцем Конкурсу, є підстави вважати, що визначення Наказом Міненерговугілля Української універсальної біржі переможцем Конкурсу відбувалось не прозоро.

Начальник Другого управління
досліджень і розслідувань

Т. В. КУЛШОВА

Додаток 4 до листа
Антимонопольного комітету України
від 29 вересня 2015 року
№ 128-08/01-9905

Встановлення рівня стартової ціни на скраплений газ, що реалізується на спеціалізованих аукціонах, є одним з проблемних питань, пов'язаних з проведенням спеціалізованих аукціонів з продажу скрапленого газу для потреб населення.

Так, відповідно до Порядку рівень стартової ціни на скраплений газ, що реалізується на спеціалізованих аукціонах, визначається аукціонним комітетом відповідно до рівня цін на природний газ для потреб населення за встановленою формулою.

Однією з складових цієї формули є коефіцієнт зміни ціни на природний газ для потреб населення, який розраховується як співвідношення ціни природного газу для потреб населення станом на перше число місяця, в якому проводиться спеціалізований аукціон, і ціни природного газу для потреб населення станом на 1 січня 2014 року.

Прив'язка до коефіцієнту зміни ціни на природний газ є некоректною, оскільки відповідно до цієї формули розраховується рівень цін на скраплений газ.

Запроваджений механізм ціноутворення не забезпечує встановлення обґрунтованих цін на скраплений газ, які могли б існувати в умовах значної конкуренції на ринку, і без будь-яких обґрунтувань призводить до зростання стартової ціни скрапленого газу, що реалізується на спеціалізованих аукціонах, та, як наслідок, до зростання цін на скраплений газ для побутових потреб населення (у балонах) для кінцевих споживачів.

Про це свідчить наявність скарг від покупців скрапленого газу для побутових потреб населення на спеціалізованих аукціонах.

Враховуючи зазначене, вважаємо за доцільне розглянути можливість перегляду норм щодо необхідності проведення спеціалізованих аукціонів з реалізації скрапленого газу для потреб населення, натомість введення адресної допомоги населенню для придбання скрапленого газу (у балонах).

Начальник Другого управління
досліджень і розслідувань

Т. В. КУЛИШОВА

Додаток 2
до листа Комітету
від .06.2017 № 128-08.4/01

Фактори, що стримують розвиток конкуренції на українських ринках нафтопродуктів

Протягом останніх років в Україні поступово зменшуються обсяги споживання бензинів та дизельного палива (рис. 1 та рис.2).

Рис. 1

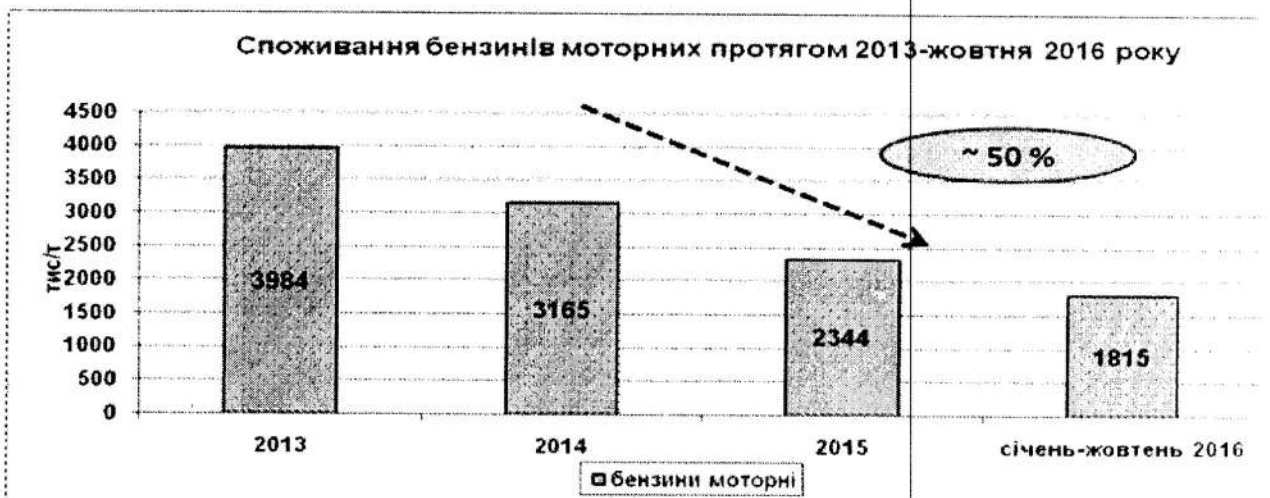

Рис. 2

Протягом січня – квітня 2017 року обсяги роздрібної реалізації бензинів моторних через мережу АЗС зменшилися на 14 відсотків у порівнянні з

аналогічним періодом 2016 року, а обсяги дизельного палива – зменшилися майже на 10 відсотків.

При цьому, протягом січня – квітня 2017 року порівняно з аналогічним періодом 2016 року обсяги роздрібної реалізації скрапленого вуглеводневого газу (далі – СВГ) через мережу АЗС збільшилися на 12 відсотків.

Вітчизняні ринки бензинів моторних, дизельного палива та СВГ переважно складаються з імпорту.

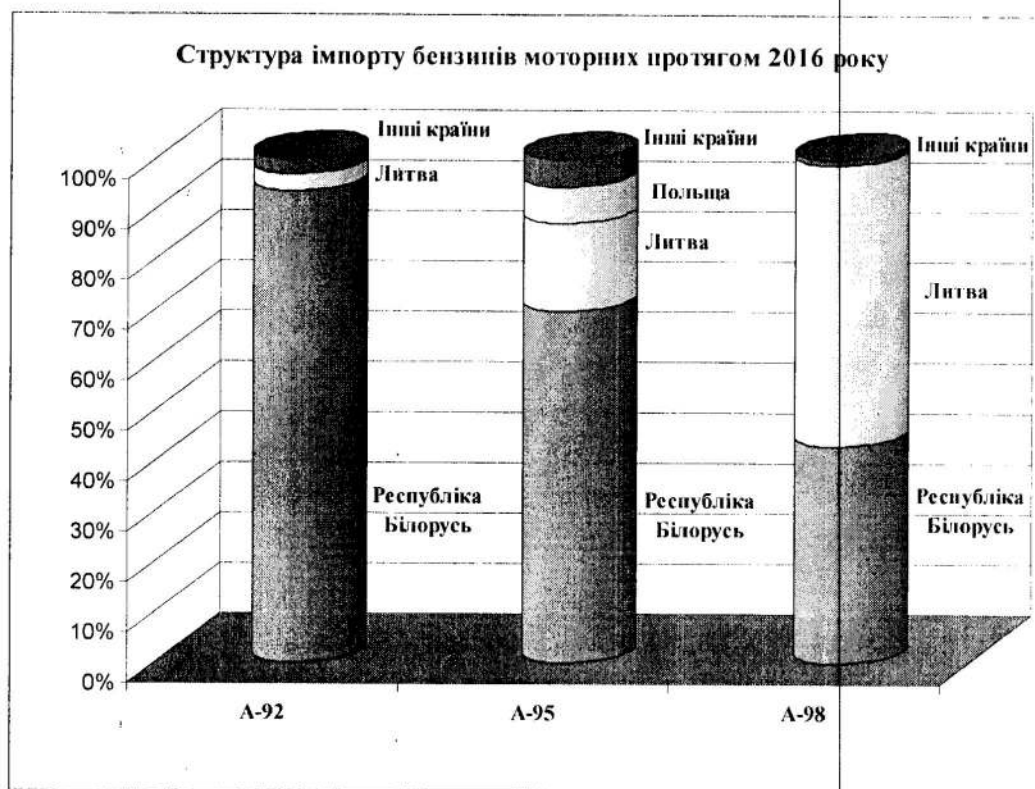
Протягом 2016 року в Україну імпортувалися бензини моторні з 8 країн.

При цьому, частка бензинів моторних, імпортованих з Республіки Білорусь, в загальному обсязі імпорту бензинів моторних складала:

- понад 90 відсотків – для бензину марки А-92;
- близько 70 відсотків – для бензину марки А-95;
- понад 40 відсотків – для бензину марки А-98.

Структура імпорту бензинів моторних в Україну протягом 2016 року наведена на *рис.3*.

Рис. 3

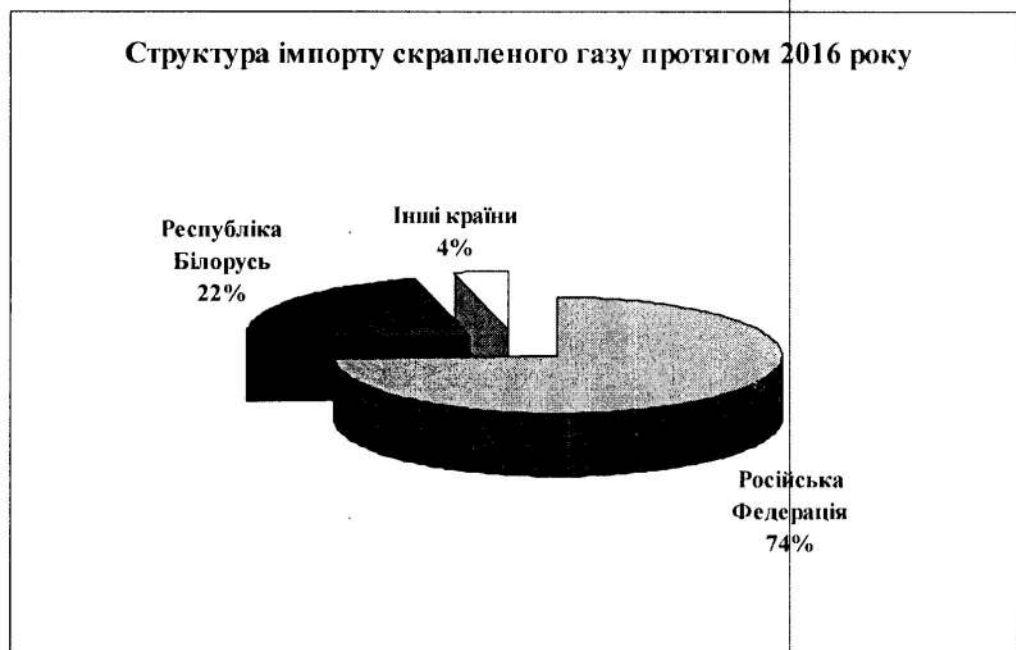
Дизельне паливо протягом 2016 року в Україну імпортували з понад 20 країн. Незважаючи на таку значну кількість країн-імпортерів, частка дизельного палива, імпортованого з Республіки Білорусь, складала близько 50 відсотків від загального обсягу імпорту дизельного палива, а з Російської Федерації – понад 20 відсотків.

Структура імпорту дизельного палива в Україну протягом 2016 року наведена на *рис.4*.

СВГ протягом 2016 року в Україну імпортували з понад 15 країн. При цьому, частка СВГ, імпортованого з Російської Федерації складала понад 70 відсотків в загальному обсязі імпорту СВГ, а з Республіки Білорусь – понад 20 відсотків. Структура імпорту СВГ в Україну протягом 2016 року наведена на рис.5.

Рис. 5

У той же час, наявний на сьогодні в Україні парк для зберігання СВГ, за розрахунками експертів ринку, дозволяє забезпечити накопичення зазначеного виду пального в обсязі третини місячного обсягу його споживання. Відтак, ринок роздрібної торгівлі СВГ функціонує практично «з коліс».

Зазначене фактично зумовлює залежність ресурсного наповнення та цінової ситуації на українських ринках роздрібної торгівлі нафтопродуктами від економічної та політичної ситуації в країнах, які наразі виступають стратегічними постачальниками пального – Республіки Білорусь та Російської Федерації.

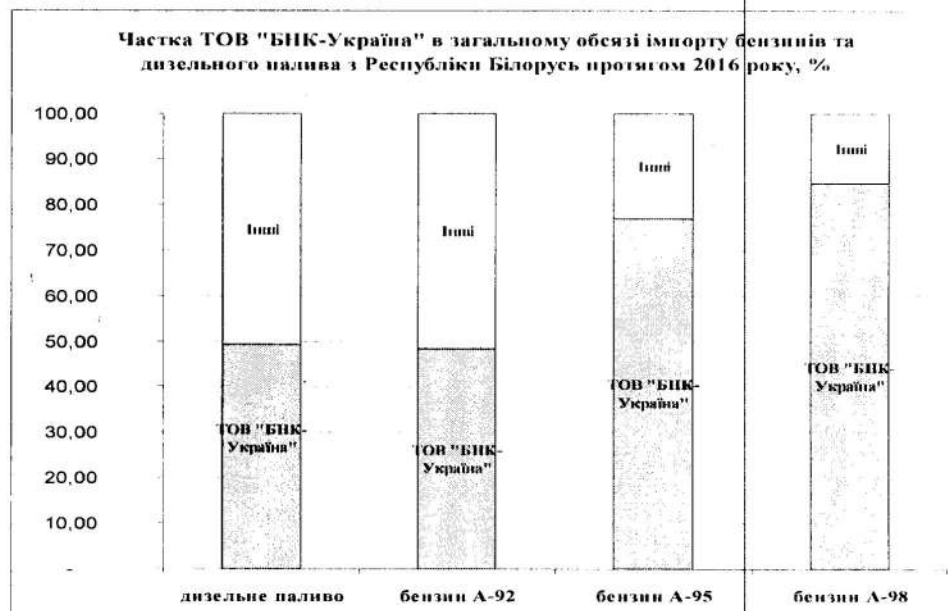
Основним імпортером нафтопродуктів в Україну з Республіки Білорусь є ТОВ «БНК-Україна».

У 2016 році частка ТОВ «БНК-Україна» в загальному обсязі імпорту бензинів моторних та дизельного палива з Республіки Білорусь складала:

- близько 50 відсотків – для дизельного палива та бензину марки А-92;
- близько 80 відсотків – для бензинів марки А-95 та А-98.

Графічно зазначена інформація відображена на *рис. 6*.

Рис. 6

За інформацією ТОВ «БНК-Україна» (лист від 29.02.2016 № 447), учасниками ТОВ «БНК-Україна» є:

- ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» (Республіка Білорусь) з часткою 56,6 відсотка;
- РУП «ВО «Белоруснафта» (Республіка Білорусь) з часткою 43,5 відсотка.

Кінцевими бенефіціарними власниками товариства є, зокрема, ВАТ «Нафтан» (Республіка Білорусь) та ВАТ «Мозирський нафтопереробний завод» (Республіка Білорусь).

У 2016 році до Антимонопольного комітету України звернулося публічне акціонерне товариство «Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта» (надалі – ПАТ «Укртатнафта») із заявою щодо можливого порушення ВАТ «Нафтан», ВАТ «Мозирський НПЗ», ТОВ «БНК-

України» законодавства про захист економічної конкуренції. За інформацією, викладеною в заяві, основними конкурентами на ринку світлих нафтопродуктів для українських виробників є нафтопродукти білоруського виробництва. Сировину для білоруських нафтопереробних заводів постачають російські нафтові компанії в обсязі 23 млн тонн щороку за пільговою ціною (за рахунок звільнення від експортного мита та інших пільг), сумарна знижка при цьому досягає близько 70 доларів США на кожній тонні нафти.

Доступ ВАТ «Нафтан» та ВАТ «Мозирський нафтопереробний завод» до дешевої сировини для виробництва нафтопродуктів створює для них можливість здешевлення собівартості виробництва одиниці продукції порівняно з аналогічною продукцією українських та європейських виробників (імпортерів).

Внаслідок обмежених можливостей доступу нафтопереробних заводів, розташованих на території України чи Європи, до ресурсу російської нафти на пільгових умовах, білоруські нафтові компанії не відчують значної конкуренції з боку інших виробників (імпортерів) на ринку нафтопродуктів України.

З метою проведення повного, всебічного та об'єктивного дослідження питань, порушених у заяві ПАТ «Укртатнафта», Комітетом були направлені вимоги про надання інформації до ВАТ «Мозирський НПЗ» та ВАТ «Нафтан». Одночасно Комітет звернувся до Департаменту цінової політики Міністерства економіки Республіки Білорусь з проханням сприяти в отриманні Комітетом інформації від ВАТ «Нафтан» та ВАТ «Мозирський НПЗ», а також надати інформацію, яка може бути корисною при дослідженні питань, порушених у заяві ПАТ «Укртатнафта».

Відповідно до отриманої Комітетом інформації, ВАТ «Нафтан» та ВАТ «Мозирський НПЗ» спотові обсяги бензинів та дизельного палива, в тому числі для поставки в Україну, реалізуються через Єдиний торговельний майданчик «Белнафтохім». При цьому, до участі в торгах допускаються усі бажаючі компанії. Наразі зареєстровано понад 150 учасників. Довгострокові контракти укладаються за результатами проведення відкритих конкурсів комерційних пропозицій, до участі в яких запрошуються усі потенційні покупці (понад 250 компаній), а переможцем обирається компанія, яка запропонувала максимальну ціну.

Відтак, Комітетом не було виявлено інформації, яка б свідчила про наявність бар'єрів доступу інших учасників ринку до ресурсу нафтопродуктів, що виробляються на білоруських НПЗ.

У той же час, за результатами аналізу інформації, отриманої від ПАТ «Укртатнафта» та ТОВ «БНК-Україна», було виявлено, що протягом 2016 року середньозважена вартість імпортованих ТОВ «БНК-Україна» нафтопродуктів була нижчою від середньозваженої вартості нафтопродуктів, імпортованих з Республіки Білорусь.

При цьому, середня вартість реалізації ПАТ «Укртатнафта» нафтопродуктів, вироблених на Кременчуцькому НПЗ, є вищою від середньозваженої вартості імпортованих ТОВ «БНК-Україна» нафтопродуктів:

- понад 5 відсотків для дизельного палива;
- близько 15 відсотків для бензинів моторних.

Така ситуація, за певних умов, може свідчити про наявність факту демпінгу при імпорті нафтопродуктів з Республіки Білорусь та потребує проведення поглибленого дослідження з боку органів влади, уповноваженими Законом України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» на проведення антидемпінгового розслідування.

Зазначене створює передумови для неконкурентоспроможності пального, виробленого в Україні, порівняно з паливом, виробленим в Республіці Білорусь, що може призвести до знищення нафтопереробної галузі України, повної залежності вітчизняних ринків нафтопродуктів від імпортованих нафтопродуктів та, як наслідок, створює загрозу енергетичній безпеці держави.

Відповідно до інформації експертів ринку, оприлюдненою в засобах масової інформації, з травня 2017 року постачання СВГ в Україну здійснюється лише за наявності дозволу Федеральної служби з технічного та експортного контролю Російської Федерації. Такий дозвіл було отримано лише однією компанією.

При цьому, за даними Державної фіскальної служби України, протягом I кварталу 2017 року контрактоотримувачами СВГ, ввезеного на митну територію України з Російської Федерації, виступали близько 75 суб'єктів господарювання – резидентів України.

Зазначене може призвести до обмеження конкуренції на ринку оптової реалізації СВГ та створити передумови для зростання цін на СВГ в роздрібній мережі.

За результатами проведеного Комітетом моніторингу ринків роздрібною торгівлі нафтопродуктами встановлено наступне.

Середня роздрібна ціна реалізації СВГ через мережу АЗС в Україні (без урахування ПДВ) складає близько 45 відсотків від середньої роздрібною ціни реалізації бензину марки А-95.

Протягом квітня-травня 2017 року середні роздрібні ціни реалізації СВГ мережу АЗС в Україні зросли на 5 відсотків, а середні роздрібні ціни реалізації бензину марки А-95 – зросли на 2,5 відсотка. При цьому, середні значення котирувань Platts (приведені до грн/л з урахуванням курсу гривні до дол. США) протягом вказаного періоду зменшилися майже на 12 відсотків.

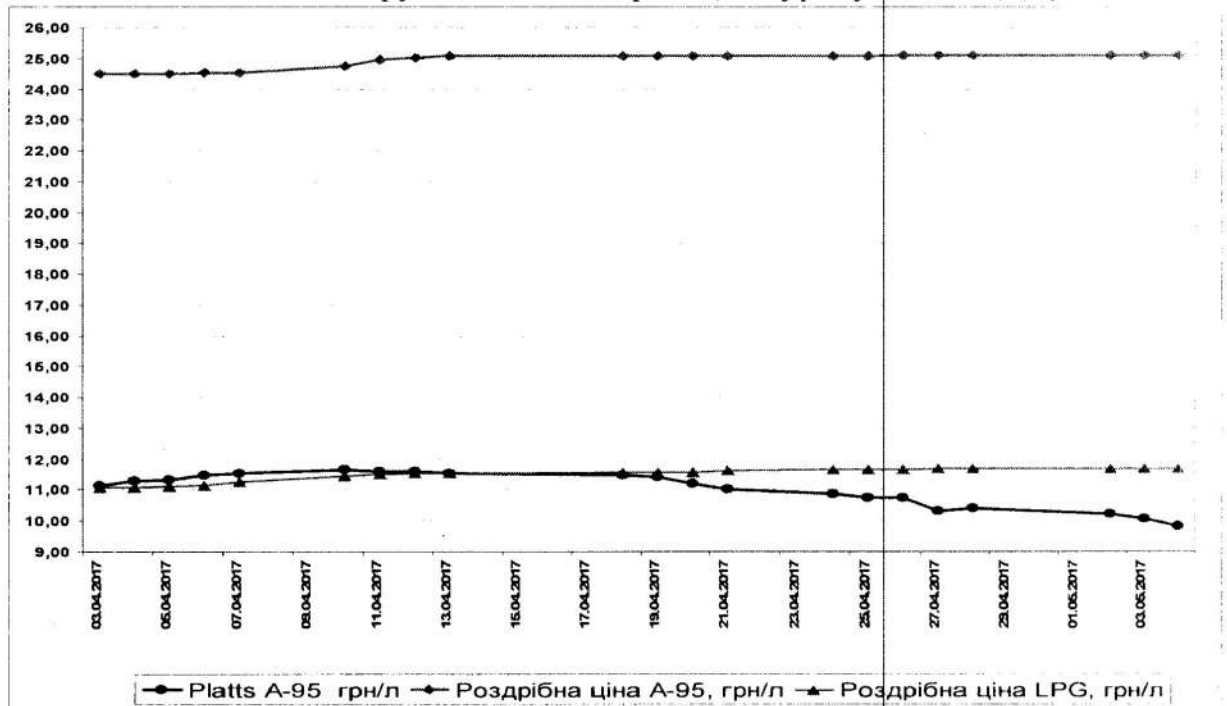
Графічно зазначена інформація відображена на *рис. 7*.

Значення коефіцієнта кореляції, розрахованого для рядів даних середніх роздрібних цін реалізації СВГ та бензину марки А-95 протягом вказаного періоду, складає 0,97, що свідчить про високу залежність цінових траєкторій вказаних видів пального між собою.

При цьому, значення середніх роздрібних цін реалізації бензину марки А-95 не корелюється з середніми значеннями котирувань Platts протягом вказаного періоду.

Рис. 7

Динаміка середніх роздрібних цін на СВГ, бензин марки А-95 та середніх значень котирувань Platts*, грн/л (без урахування ПДВ)

*з урахуванням курсу гривні до дол. США

З огляду на зазначене, зростання роздрібних цін на СВГ може спровокувати зростання цін на бензини моторні та, відповідно, призвести до зростання маржинальності роздрібної торгівлі бензинами, та як наслідок, до ущемлення інтересів споживачів.

Враховуючи викладене, з метою забезпечення стабільності функціонування ринків нафтопродуктів, зменшення залежності України від імпорتنих поставок нафтопродуктів, на думку Комітету, необхідно вживати заходів щодо стимулювання ввезення в Україну сировини нафти, нарощування обсягів виробництва нафтопродуктів на вітчизняних нафтопереробних заводах, створення стратегічних запасів нафтопродуктів, диверсифікації джерел поставок нафтопродуктів в Україні.

Зазначене сприятиме забезпеченню цінової стабільності на ринках роздрібної реалізації нафтопродуктів, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної нафтопереробної галузі та енергетичної безпеки держави.